

پیش در آمدی

بر صنایع

روستائی

صنایع کوچک

هند

قسمت دوم

پیش‌درآمدی بر صنایع روستائی (۲)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

در طرح موضوع صنایع دستی در کشور به یک سنخیت مشخص و بارزی بین شرایط جغرافیائی، اجتماعی، اقتصادی، جنس و نوع محصولات کشاورزی دست یافتیم که همواره هنرها و آداب و رسوم مناطق مختلف بطور گوناگون در خلایق و ابداع صنایع دستی بومی اثرات فراوانی داشته‌اند که علاوه بر جنبه تولیدی و مصرفی محصولات دست‌ساز ویژگیهای هنری نیز مشاهده می‌گردد که اساساً تولید این نوع کالاها مبتنی بر وجود احتیاجات شخصی و محلی و فراهم بودن مواد اولیه لازم در منطقه بوده و می‌باشد.

ضمن بررسی اثرات اقتصادی تقویت این سنت حسنه در جوار ارتقا بخش کشاورزی به نتایج مطلوب آن در جلوگیری از مهاجرت اشاراتی شد، که ادامه مطالب را در طرح شیوه ایجاد صنایع مختلف در مناطق روستائی پی می‌گیریم. اساساً نظر از طرح صنایع دستی خانگی و تقویت آن فقط اتکا به این نوع از صنعت در کشور برای درازمدت نبوده بلکه در شرایط فعلی با موجود و فراهم بودن امکانات تقویت و شروع اینچنین فعالیتی در اکثر روستاها بمنوان نقطه شروع مدنظر می‌باشد که ایجاد و گسترش این نوع صنایع نه تنها در ایران بلکه در اکثر کشورهای در حال توسعه بمنوان رقیب و جانشین صنایع جدید و پیشرفته تلقی نمی‌شود بلکه بمنوان عامل تکمیلی در اقتصاد اینگونه کشورها پذیرفته شده است و نظر ما با توجه به واقعیت‌های عینی و فعلی جامعه روستائی مملکت است که لزوم حمایت و تقویت این چنین صنایع را ایجاب می‌کند بمنظور اینکه اثرات اتخاذ تصمیماتی در جهت تقویت صنایع دستی خانگی بیشتر ملموس گردد به ذکر آماری که نشان‌دهنده اثرات فراوان این نوع صنایع در اقتصاد کشورهای گوناگون داشته است را در ذیل اشاره می‌کنیم:

اقلام صادراتی صنایع دستی برخی از کشورها

براساس آمارهای سال ۱۹۶۷

۱- افغانستان	۱۰۸۲۶۵۰۰ دلار
۲- سیلان	۲۰۷۵۷۵۰ دلار
۳- هند	۱۰۳۱۵۵۰۰ دلار
۴- هنگ کنگ	۱۴۲۱۸۹۵۰۰ دلار
۵- پاکستان	۲۷۵۲۰۰۰ دلار
۶- ایران	۴۷۵۱۴۰۰۰ دلار

آمار فوق نشان می‌دهد که این صنایع در بعضی از کشورها توانسته است نقش مهمی در درآمد

خالص ملی آنان ایفا کند هر چند نظر ما فقط این نیست که برای حل مشکلات و معضلات خویش بدون در نظر گرفتن شرایط اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی... راه‌حلهای و شیوه‌های جاری در کشورهای موفق در برنامه‌ریزی صنایع دستی را دیدیم

کنیم، بلکه در شیوه‌هایی که آنان را در یک دوره به موفقیت‌هایی رسانده است تعمق و تدبیر کنیم و موقعیت خود را بسنجیم شرایط فرهنگی، اقتصادی خود را در نظر گرفته و ادامه طریق خویش دهیم لذا وقتی مسئله راه‌های ارتباطی روستائی برای ما مطرح می‌شود و اثرات آن را در کل تولیدات روستا و عرضه آنان را در نظر می‌آوریم با نتایج فعالیت‌های اقتصادی روستائی کشوری، مثل هندوستان که دارای طولانی‌ترین خط راه‌آهن آسیا بعد از ژاپن است فرق می‌کند و مسلماً راه چاره و از بین برداشتن مشکلات و موانع نیز کاملاً متفاوت است لذا مسئله صنایع دستی هم باید از این دیدگاه بررسی شود.

پس از یک دوره برنامه‌ریزی که منجر به تقویت صنایع دستی خانگی می‌شود بمنظور از بین بردن بیکاری در روستاها و همچنین کاستن از

فعالیت‌های سخت بدنی و افزایش قدرت تولید و تقلیل برخی هزینه‌های تولید می‌توان از ابزارآلات ماشینی در رشته‌های گوناگون صنایع دستی استفاده نمود که بعضی از کشورها نظیر هند در نتیجه استفاده معقول از ابزار و وسائل ماشینی در تولید فرآورده‌های دستی، در حقیقت از مزایای تولید انبوه در این نوع صنایع نیز بهره‌گیری کرده و در نتیجه مشاهده می‌شود که بهای اینگونه

تولیدات به میزان قابل توجهی از سطح بهای فرآورده‌های جهانی پائین‌تر است.

لذا با برنامه‌ریزی دقیق در ایجاد بازار فروش برای محصولات دستی و راهنمایی و هدایت صنعتگران صنایع دستی به ارضای سلیقه مصرف کنندگان در طرح و بکارگیری رنگها و غیره و احیا فرهنگی که با مصرف و نواخواهی تولیدات غربی مبارزه کند در بین شهرنشینها می‌توان چشم انداز آینده روشنی را برای یک حرکت نوین در این جهت دانست که همراه با ارتقا کمیت و کیفیت کالای تولیدی که بعضاً صادر می‌گردند در رقابت در بازار جهانی قابل عرضه خواهد بود. اما این هم پایان راه نیست چون واقعیت امر نشان می‌دهد که نیروهای بیکار ظاهر و یا پنهان در روستا ممکن

است در این مسیر بکار گرفته نشود و خودبخود عاملی در جذب آنان به قطبهای خدماتی و صنعتی در شهرها بشود که لزوم هدایت اینگونه نیروها به سمت صنایعی که نسبتاً در مجتمعهای روستائی فراهم آورده شود احساس می گردد که از دو طریق میسر است ابتدا اینکه با فراهم نمودن سرمایه اولیه و تهیه مواد اولیه و آموزش جوانان روستائی مقدمات ایجاد یک نوع صنعتی که نیازی به تکنیک پیشرفته نداشته باشد را در این مجتمعها فراهم نمائیم و دیگر با سرمایه گذاری بیشتر و با استفاده از تکنیک بیشتر

*** بنابراین آمار موجود هند در سال ۸۰-۱۹۷۹ سهم صنایع روستائی در کل ارزش ناخالص تولید ملی در حدود ۴۹٪ بوده است و این بخش تقریباً ۲۳ میلیون نفر را بکار گرفته است.**

*** در شماره قبل به شکل و نوع صنایع دستی موجود در مناطق مختلف کشور اشاره شد و مشاهده گردید که همواره در تمام مناطق کشور یک سنخیت بارزی بین شرایط جغرافیائی، مواد اولیه و صنایع دستی وجود دارد که روی هم رفته جهت صنایع دستی را مشخص کرده است و اینک بقیه بحث:**

این نیروها در صنایع پیچیده تر بکار گرفته شوند هر چند پراکنندگی روستاها مسئله ای است که اینگونه صنایع را در همه جا در کوتاه مدت میسر نمی سازد اما با ایجاد مجتمعها و فراهم نمودن امکانات تولیدی قادر به انجام آن خواهیم بود، بعنوان مثال در صنایع تکمیلی کشاورزی از جمله روغن کشی، صابون سازی، چای خشک کنی، برنج کوبی، دباغی پوست، ابریشم کشی، پشم و نخریسی و کمپوت سازی و غیره که با توجه به امکانات هر منطقه زمینه اینگونه فعالیتها بسیار است، اولاً نیاز به تکنیک پیشرفته ندارد ثانیاً حصول کشاورز و

دامدار به بهترین نحو به مصرف می رسد، ثالثاً درآمد حقیقی روستائیان را بالا می برد، رابعاً از هجوم روستائیان به شهرها جلوگیری می کند، خامساً مشکلات عمده تمرکز صنایع را در شهرها در دراز مدت منتفی می کند و در این راستا پیامدهای گوناگون خواهد داشت که کمک به رشد و خود کفائی مملکت از آن جمله خواهد نمود (اما این طرح هم بعنوان طرح کامل صنایع در روستا نخواهد بود چون با در نظر گرفتن امکانات بالقوه در اقصی نقاط مملکت زمینه های دیگری در بخش صنایع روستائی مشاهده می گردد که انشاء... در آتی بحث خواهد شد).

نگاه به امکانات بالقوه مملکت و ذوق و خلاقیت مردم مسلمان، و میل به استقلال، مسئله را در اینجا تمام نمی کند. ما نمی توانیم از گسترش و تقویت بنیه اقتصادی مملکت از طریق بخشهای غیر کشاورزی غافل بمانیم، ما همه نیروهایمان را حول محور خود کفائی در امر کشاورزی مصروف می داریم اما توجه به بخشهای اقتصادی دیگر هم کاملاً خواهیم داشت، لذا وقتی قرار باشد از صنعت و تکنیک پیشرفته نیز در رفاه حال عموم استفاده گردد باز هم بسراغ روستا باید برویم، راهلهای کشورهای شرقی و غربی هرگز با فرهنگ و سنن ما وفق نمی دهد ما نمی خواهیم برای اینکه صنعتی بشویم پاریس و لندن داشته باشیم، ما می توانیم صنعت را در مجتمعهای صنعتی مراکز روستاها و شهرهای کوچک با توجه به امکانات و چگونگی تهیه مواد اولیه ابداع کرده که سهم بزرگی در رفع نیازهای مردم منطقه داشته باشد. البته این امر قبل از هر چیز دیگر نیاز به یک برنامه ریزی کامل و همچنین سیستم مواصلاتی و راههای ارتباطی و غیره خواهد داشت که در روند حرکت انقلاب اسلامی امید است هر چه سریعتر این زمینه فراهم شود و این برنامه ای است که کشوری همچون هندوستان توانسته پیاده کند و موفق نیز بسوده است بعنوان مثال سهم صادراتی مجموعه صنایع کوچک در مناطق خارج از مرکز نسبت به کل صادرات این کشور برابر یک سوم کل صادرات کشور هند بوده است که در پشت این رقم واقعیتهای بسیاری پشیم می خورد، وقتی کشوی ملتی احساس می کند باید مستقل باشد هیچ راهی ندارد جز اینکه از مصرف کالای بیگانه چشم پوشی کند و به نیروی خود اتکا نموده و بر تولید خود اکتفا نماید.

طرح صنایع دستی و کوچک در هند

هند در سال ۱۹۴۸ بلافاصله بعد از استقلال، موضوع حمایت و توسعه صنایع دستی را در برنامه های اقتصادی خود منظور کرد و این طرح را نه بمنظور جانشین ساختن صنایع جدید ماشینی بلکه بعنوان مکمل در اقتصاد خودش پیاده نمود و صنایع دستی که مجموعاً در آن زمان تولید می شد شامل نساجی دستی ابریشم بافی بصورت ساده و گلدوزی شده در مناطق جنوب هند، آسام

و بنگال و بنارس و همچنین قالیبافی و سبک و حصیربافی در نواحی عشایری آسام، هیمالیا، واوریس و ساخت اشیاء چوبی و سرامیک سازی و ساخت اشیاء فلزی بشکل قلمزده و میناکاری و ساخت جواهر آلات و غیره بوده است و بنا بر گفته مسئول عالی ایجاد صنایع کوچک هندوستان در شرایط کسوف کسوف نونی علاوه بر حفظ نمودن این نوع صنایع دستی، صنایعی که تلویزیون و تجهیزات الکتریکی پزشکی و غیره تولید می کنند به عنوان صنایع کوچک در مناطق عقب افتاده اقتصادی در این کشور ایجاد شده و بکار مشغولند.

چگونگی ایجاد رشد صنایع کوچک در هند یکی از مهمترین ویژگیهای موفقیت اقتصاد مختلط و برنامه ریزی شده هندوستان در گذشته بوده است صنایع کوچک که کاربر هستند و نیاز به سرمایه کمتری دارند نقش حیاتی در کل توسعه اقتصادی کشوری مانند هندوستان که در آن میلیونها نفر بیکار یا کم کار وجود دارد داشته است، از اینرو اهداف دوگانه صنعتی شدن غیر متمرکز و سریع از یک سو و ایجاد فرصتهای شغلی از سوی دیگر عملی شده است لذا در این کشور این بخش صنایع را به صنایع کوچک و صنایع معین تقسیم نموده اند که عمده علت تفکیک آنها از یکدیگر مقدار سرمایه گذاری بوده است صنایع معین در فعالیتهای اشتغال دارند که منجر به تولید قطعات، اجزا، پیش مونتاژ، یا ابزارها و کالاهای واسطه ای می شوند که عموماً اینگونه مؤسسات وابسته به مؤسسه دیگری در مالکیت و کنترل نمی باشد که هدفهای اصلی تشکیل این نوع واحدهای اقتصادی، صنعتی، فراهم ساختن اشتغال برای کارگر و استفاده از سرمایه هائی است که ممکن است در غیر این صورت هرگز استفاده نگردد و برآوردن بخش قابل توجهی از تقاضاهای افزوده کالاهای تولیدی و همچنین تضمین توزیع متعادل تر درآمد ملی از راه انتشار فعالیتهای صنعتی تولیدی در دسته های متعدد تر بوده است.

و بمنظور اینکه اینگونه فعالیتها از رشد بخشهای متوسط و بزرگ صنعتی در کشور هند عقب نمانند در یک برنامه دیگر به میزان بالا بردن سطح تولید و درآمد و استفاده بیشتر از تکنولوژی و در نتیجه رشد درآمد کارگران صنعتگر توجه شده است بنابراین آمارهای موجود در سال ۸۰-۱۹۷۹ سهم صنایع روستائی و کوچک در کل ارزش ناخالص تولید ملی در حدود ۴۹٪ بوده است این بخش تقریباً ۲۳ میلیون نفر را بکار گرفته است و در زمینه صادرات بیش از یک سوم کل صادرات را تشکیل داده است. اما بخش صنایع خیلی کوچک که از صنایع سنتی و صنایع کوچک نوین تشکیل شده است، هم اکنون بیش از ۶۰٪ تولید این بخش از صنایع را بعهده گرفته و برای تقریباً ۷/۵ میلیون نفر اشتغال فراهم ساخته و سهم این صنایع در صادرات کل کشور هند

حدود ۲۳٪ بوده است که بیش از ۵۰۰۰ قلم محصول مختلف را دربر گرفته است.

که جهت دستیابی به اهداف و برنامه‌های خویش و برای توسعه این نوع صنایع سازمانها و مؤسسات گوناگونی در این کشور مشغول به فعالیت می‌باشند که از آن جمله است:

الف: سازمان توسعه صنایع کوچک در وزارت صنعت که وظایف این سازمان بعنوان یک سازمان اداری عالی مربوط به برنامه‌ریزی و هماهنگ کردن با دیگر نهادهای ذیربط می‌باشد که این سازمانها با دولت مرکزی کمیسیون برنامه‌ریزی، مؤسسات مالی و سایر سازمانها ارتباطی نزدیک دارند.

*** ایجاد و گسترش صنایع دستی نه تنها در ایران بلکه در اکثر کشورهای در حال توسعه بعنوان رقیب و جانشین صنایع جدید و پیشرفت تلقی نمی‌شود.**

*** وقتی کشوری وملتی احساس می‌کند باید مستقل باشد هیچ راهی ندارد جز اینکه از مصرف کالای بیگانه چشم‌پوشی کند و به نیروی خود اتکا نموده و بر تولید خود اکتفا نماید.**

*** احیای روستا به هر قیمتی با سر نوشت انقلاب اسلامی پیوند خورده است لذا باید از هر وسیله مشروع، برای ارتقا آن در ابعاد گوناگون اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی بهره جست.**

ب: مؤسسه ملی صنایع که وظیفه آن کمک به صاحبان مشاغل کوچک در زمینه برپا کردن صنایع کوچک از راه فراهم نمودن ماشین‌آلات و تجهیزات داخلی و واردات برپایه اجاره و همچنین خرید و توزیع مواد اولیه وارداتی کمیاب در زمینه بازاریابی محصولاتشان و آموزش به صاحبان مشاغل می‌باشد.

ج: مؤسسه ترویج صنایع کوچک که نیازهای آموزشی سازمانها و صنایع کوچک را تامین می‌کند.

د: مؤسسه مرکزی طرح ابزار که وظایف آن عبارتست از آموزش دادن به کارکنان فنی در زمینه طراحی و ساخت ابزار و اسباب و وسایل مختلف و قالبهای فنی و ارائه خدمات مشورتی و غیره.

ه: مؤسسه طرح وسایل اندازه‌گیری برق که بمنظور فراهم ساختن خدمات مؤسسه‌ای برای

صنایع مربوط به اندازه‌گیری برقی، کنترل فرآیند و وسایل برقی تشکیل گردیده است.

و: اداره عالی صنایع که مسئولیت اصلی کارهای اجرایی در رابطه با توسعه صنایع کوچک و پیاده کردن برنامه‌های عرضه کمک به دولتهای ایالتی و بخشهای کشوری با این اداره را دارا می‌باشد.

ز: مؤسسه‌های ایالتی توسعه صنایع: این مؤسسه‌ها تقریباً در تمام ایالتها و بخشهای کشوری برپا شده و در رابطه با صادرات صنایع کوچک فعالیت داشته و بیشتر وظایف این مؤسسات جنبه بازرگانی دارد.

ح: مؤسسات مالی ایالتی، که وظیفه رساندن کمکهای مالی به صنایع مربوطه را بعهده دارد.

ط: مراکز صنعتی بخش: که با ایجاد این سازمان، ساختمان زیربنایی را که در سطح بخشها ممکن است شکاف افتاده باشد پر می‌نماید.

در زمینه توسعه صنایع کوچک، خدماتی جامع بمنظور ترویج و توسعه از انتخاب خط مناسب تولید تا بازاریابی محصول نهائی برنامه‌ریزی و تسهیلاتی فراهم شده و خدمات فنی نیز برای صاحبان مشاغل کوچک ارائه می‌گردد.

در رابطه با مسائل فوق بمنظور رفع احتیاجات صنایع بزرگ نیز هر چند وقت یکبار بطور منظم برنامه‌هایی تبیین میگردد تا ضمن مبادلات اطلاعات، احتیاجات آنان نیز از نظر استفاده از کالاهای واسطه‌ای برطرف گردد.

از جمله مراکز دیگری که در هند جهت توسعه صنایع کوچک فعالیت می‌کنند مراکز دادوستد در زمینه آمیختن تولید و بازاریابی است که در مناطق مختلف کشور تاسیس شده است.

و همچنین منحصرأ دایره ویژه‌ای برای صادرات صنایع کوچک وجود داشته و دولت تسهیلات و خدمات متعددی برای صدور محصولات این بخش از صنایع عرضه می‌دارد و سوبسیدی برابر با ۱۵٪ سرمایه ثابت برای صنایع جدیدی است که در ۱۰۱ منطقه و بخش

عقب‌افتاده اقتصادی شروع به فعالیت نموده‌اند و سوبسیدی برابر با ۵۰٪ برای هزینه‌های حمل‌ونقل نیز در نظر گرفته شده است و برای آب، برق، زمین، ساختمان و مالیات برای فروش نیز تسهیلاتی برای صاحبان اینچنین صنایع در مناطق مذکور پیش‌بینی شده است هم‌اکنون ۶۳۳ ناحیه صنعتی که در آنها ۱۸۴۲۱ واحد کوچک مشغول بکار هستند در حال فعالیت

می‌باشند.

البته همانگونه که ذکر شد نظر این نیست که همین نسخه با همین شکل برای مشکل روستاهای ما پیچیده شود اما شکل و نوع اهمیتی که این کشور به این بخش از اقتصاد داده است حداقل برای ما آموزنده و سرمشق است همانطور که ملاحظه شد در بخشهای گوناگون، مؤسسات جورواجور و هماهنگی برای کنترل کامل این جریان حیاتی (صنایع کوچک) در این کشور مشغول فعالیت هستند و همین نوع مراقبتها بوده

است که پس از چندسال کار و کوشش و فعالیت بیش از یک سوم صادرات کشوری با گستردگی هند را محصولات صنایع کوچک تشکیل می‌دهد. نتیجه:

۱- احیای روستا به هر قیمتی با سر نوشت انقلاب پیوند خورده است لذا باید از هر وسیله مشروع برای ارتقا آن در ابعاد گوناگون اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی بهره جست.

۲- کشاورزی در حال حاضر در روستا بعنوان محور اصلی و اساسی فعالیتهای اقتصادی می‌باشد.

۳- دامپروری و دامداری در روستا بعنوان عاملی در تامین نیازهای طبیعی روستائیان خواهد بود.

۴- صنایع دستی خانگی و تقویت آن با توجه به شرایط حاضر فرهنگی اجتماعی، جغرافیائی

اقتصادی هر منطقه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و همانطور که در بالا ذکر شد و نمونه‌هایی عینی را دال بر این مدعی دانستیم تهیه مواد اولیه صنایع دستی خانگی در مناطق گوناگون بسیار سهل و ساده بوده و فقط نیاز به یک برنامه‌ریزی

حمایتی در ابعاد بکارگیری نیروهای منفعل و افزایش تولید، ایجاد بازار خرید و تلقین و تفهیم روی آوری به کار و تلاش در جهت کفایتی در روستا دارد که با افزایش درآمد روستا قدرت جذب منادیان شهرنشینی را کاسته خواهد کرد که در این مورد در آینده بررسیهایی خواهیم داشت.

۵- پس از گذشت یک دوره در بعضی مناطق و در مناطق پیشرفته در همان دوره با برنامه‌ریزی هماهنگ و فراهم نمودن بازار خرید، بکارگیری وسائل و ابزارآلات بهتر و پیشرفته بمنظور افزایش تولید و ارتقاء کیفیت کالا اثرات جانبی فراوانی خواهد داشت.

۶- ایجاد مجتمعهای صنعتی در مناطق مختلف روستائی جهت ایجاد صنایع تکمیلی کشاورزی و صنایع معدنی و همچنین ایجاد صنایع کوچک که خط تولیدشان منطبق با سیاست گذاری‌های خود کفایتی صنعتی باشد از مهمترین عناصری است که با تمرکز صنعتی و تراکم شهرنشینی مبارزه نموده و جاذبه مناطق روستائی را فراهم می‌کند امید است این مطالب مقدمه‌ای باشد تا صاحبانظران بر آن نقادی کنند تا ثمره آن برنامه‌ای شود که منطبق با خصوصیات انقلاب اسلامی در جهت ایصال به یک بنیه قوی اقتصادی به دور از هر نوع وابستگی باشد انشا...

ما در آتیه به کم و کیف صنایع در مناطق روستائی اشاراتی خواهیم داشت و سعی خواهیم کرد تکیه‌گاه واقعی شروع این حرکت نوین را در کنار بخش کشاورزی بررسی نموده و طرق تقویت این جریان عظیم و حیاتی را در روستا به بحث بگذاریم.

ادامه دارد

(کمیته عمران - فعالیتهای واحد ساختمان)

ردیف	نام طرح	احدائی تمام شده واحد
۱	حمام	۲۸
۲	دبستان	۶
۳	غسالخانه	۱۲
۴	مسجد	۱۳
۵	درمانگاه	۹
۶	ساختمانهای متفرقه	۹۹
تعمیر و تکمیل واحد در دست اجرا واحد جمع		
۲۲	۱	۳۱
۱	-	۷
-	۱	۱۳
۲	۶	۲۱
-	۲	۱۱
-	۲۲	۱۲۱

بهداشت و درمان

سخن از یکی دیگر از واحدهای گره گشا و شتابنده بسوی مستضعفین روستائی در جهان است سخن از کمیته‌ای تحت عنوان بهداشت و درمان است که به روستاها می‌روند تا با نیت رضای خدا و با ذکر «یا من اسمہ دوا و ذکره شفا» کلید درمان و نجات کودکان و پیرانی گردند که فقط به جرم روستائی بودن، به جرم فقر و به جرم ساده و صادق بودن عمری را نظاره گر مرگ عزیزی بودند که فقط بعلت عدم امکانات درمانی ناچیزی از پای در می‌آمدند و هیچکس نبود که روشن کننده محفل تاریک و غم‌زده اینان شود تا مگر بدون هراس و وحشت و باامیدی بیشتر به آینده سیر زندگی کنند. آری کمیته بهداشت و درمان نیز یکی دیگر از کمیته‌های سازنده جهاد است که در پی اهداف و انگیزه‌هایی که فلسفه وجودی این نهاد را تشکیل می‌داد یعنی رسیدگی به درد و محرومیتهای روستائیان، بوجود آمدن آسایش و تحقق بخشنده گوشه‌ای دیگر از اهداف مقدس جهاد شود. گفتیم یکی از واحدهای سازنده جهاد است که به حق اینچنین است، چرا که اینان آینده سازند، آینده‌های روشن و تابناک برای خواهر و برادر محروم روستائی که دیگر سوگوار مرگ عزیزش نیست. سوگوار مرگ عزیزی که شاید فقط می‌توانست بوسیله دوا و داروئی ناچیز با حیات خویش شادی بخش کلیه‌ای گردد که اهل آن را زنی همراه با کودکانی قد و نیم قد تشکیل می‌داد و اکنون برادران جهان سازندگی که خویشتن را پیامبر انقلاب اسلامی همراه با رسانی سنگین می‌دانند، به روستاها می‌روند تا با ایجاد امکانات بهداشت و درمانی در اقصی نقاط این مملکت و در مسیر سختترین کوره راهها عامل دارنده‌ای در مقابل مرگ و میرهائی شوند که فقط بعلت محروم بودن روستائیان از حداقل نعمات درمانی و بهداشتی دامن گیرشان میشد. باشد تا انشا... این عزیزان بتوانند به لطف و فضل الهی گامی موثر و استوار در راه ایجاد امنیت روانی در ذهن خواهران و برادران روستائی بردارند که بواقع نبود آن یکی از مهمترین عوامل مهاجرت به

اینان به شهر و رها کردن محیط با صفای روستا و کشت و کار خویش بود.

ردیف	شرح فعالیت
۱	درمان رایگان
۲	تزریقات و پانسمان
۳	واکسیناسیون
۴	توزیع دارو و شیر رایگان
۵	بستری کردن بیماران
۶	معرفی بیماران به پزشک
۷	اعزام گروه پزشکی
۸	تشکیل داروخانه ثابت
۹	تشکیل درمانگاه ثابت
۱۰	توزیع لوازم بهداشتی
۱۱	آموزش بهداشت کمکهای اولیه
۱۲	بهداشتی کردن محیط
۱۳	دندانپزشکی
۱۴	جعبه کمکهای اولیه
۱۵	خدمات دندانپزشکی

مقدار	واحد
۱۳۵۷۹۱	مورد
۹۳۸۴۶	=
۱۱۴۱۲	=
۱۴۴۲۷۰	=
۶۱۰۵	نفر
۱۵۳۵۳	=
۳۰۹۱	=
۹۷	مورد
۱۱۱	=
۳۱۷۴۲	=
۴۰۲۱۵	نفر
۶۶۳۲۲	مورد
۱۰۰۹۸	=
۱۲۳۱	عدد
۴۷۱۷۸	مورد

واحد آموزش

در پی تحقق این موضوع که باید نیروهای جهاد، نیروهای گارآمد و متخصصی باشند تا بتوانند در کنار تعهد ایمانی خویش به ترمفید واقع شوند.

«واحد آموزش» در جهاد سازندگی تولد خویش را اعلام نمود تا تحقق بخشنده این اهداف گردد.

آری جهاد سازندگی که در بدو پیدایش، و اکنون نیز اسلحه واقعی‌اش نیروی ایمانی است که در دل یکایک اعضایش شعله‌ور بود که با آن به مبارزه با تمامی محرومیتهای و ظلم و جورهای ستمشاهی در روستا برخاسته بودند، و اینک که می‌رفتند تا در دل روستا بذرامید را شکوفا سازند، می‌بایستی در کنار، کتابی که در دست داشتند، در زمینه‌های تخصصی رشد یافته تر گردند تا در انجام نیت مقدس خویش، گامهای سریعتری بردارند. لذا واحد آموزش تشکیل شد تا همراه با آموزشهای عقیدتی در جهت آموزشهای تخصصی

در زمینه‌های مختلف عمرانی - کشاورزی - درمانی و... اقدام نماید. که تا بحال در پی تحقق این امر دوره‌های آموزشی بسیاری را که شاید به رقم کوچک ولی در معنا و محتوا بزرگ باشند بر گزار نموده که گوشه‌ای از آنها در ادامه این موضوع به اطلاع امت شهید پرور می‌رسد. به امید آن روز که این فرزندان راستین امام امت بتوانند تا با بهره‌گیری بیشتر از آموزشهای تخصصی کاراتر از هر زمان در جهت رفیع کمبودهای محرومین روستائی عمل نمایند.

ردیف	نوع آموزش
۱	دامپزشکی
۲	داروخانه دامپزشکی
۳	سدسازی
۴	جوشکاری
۵	نساجی
۶	تراشکاری
۷	قطعات یدکی کمیته کشاورزی
۸	بنائی (سنتی) عمران
۹	تکمیلی ماشین آلات کشاورزی
تعداد	واحد
۳۶	نفر
۲	نفر
۶	نفر
۱	نفر
۱	نفر
۱	نفر
۳	نفر
۴	نفر
۳	نفر

ردیف	نوع آموزش	تعداد واحد
۱۰	روزه تویوتا (لند کروزر) ۱ نفر	۱۵
۱۱	روزه تراشکاری ۳ نفر	۱۵
۱۲	فرزکاری ۳ نفر	۱۲
۱۳	بهداشتکار روستائی ۳ نفر	۱۳
۱۴	قالیبافی ۱۱ نفر	۱۴
۱۵	تراشکاری ۱۰ نفر	۱۵
۱۶	برقکاری اتومبیل باطریسازی ۱۰ نفر	۱۶
۱۷	مکانیک ۱۱ نفر	۱۷
۱۸	هیدرولیک ۲ نفر	۱۸
۱۹	لودر و بلدوزر ۴۳ نفر	۱۹
۲۰	راهسازی ۱۳ نفر	۲۰
۲۱	بهداشتکار روستائی ۵۱ نفر	۲۱
۲۲	ماشینهای تراش و سرویس و نگهداری دستگاه تراش ۲ نفر	۲۲
۲۳	کشاورزی کمباین ۱۴ نفر	۲۳
۲۴	دروگر (روستائی) ۲۶ نفر	۲۴
۲۵	آبرسانی ۲ نفر	۲۵
۲۶	آبیاری ۲ نفر	۲۶
۲۷	نقشه برداری ۱ نفر	۲۷
۲۸	قطعات یدکی کمباین و دروگر ۶ نفر	۲۸
۲۹	ماشین آلات کشاورزی ۷ نفر	۲۹
۳۰	بنائی (سنتی) ۵ نفر	۳۰